

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 stycznia 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi zasądził od pozwanego J. W. (1) na rzecz powoda J. W. (2) kwotę 20.670,98 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29 marca 2013 roku do dnia 28 stycznia 2014 roku, wynoszącymi łącznie za ten okres 2.252,85 zł, oddalając powództwo w pozostałym zakresie. W punkcie 3 wyroku Sąd Rejonowy zasądzoną należność rozłożył na 120 rat miesięcznych, w tym pierwsza rata

w wysokości 202,98 zł powiększona o kwotę 27,55 zł tytułem części odsetek ustawowych, a kolejne raty w kwotach po 172 zł powiększone o 18,70 zł tytułem części odsetek ustawowych, płatne do dnia 20-go każdego miesiąca, poczynając od końca miesiąca, w którym uprawomocni się wyrok wraz

z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w zapłacie którejkolwiek

z rat. Sąd Rejonowy nie obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda (punkt 4 wyroku); nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi kwotę 85 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (punkt 5 wyroku); nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi kwotę 103,88 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (punkt 6 wyroku).

W uzasadnieniu wyroku Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. W. (2)

i J. W. (1) są synami G. W., która zmarła w dniu

11 listopada 2010 roku. Zostali oni powołani do spadku po swojej matce

w częściach równych, tj. po 1/2. W skład spadku po G. W. nie wchodzi żadne walory majątkowe. Spadkodawczyni przed śmiercią dokonała na rzecz pozwanego J. W. (1) darowizny spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w Ł. przy ulicy (...). Wartość tego lokalu na datę śmierci spadkodawczyni ustalono na kwotę 148.000 zł. Sąd Rejonowy ustalił także inne darowizny dokonane przez spadkodawczynię przed jej śmiercią na rzecz powoda. Całą wartość spadku stanowiącą podstawę do ustalenia wartości zachowku ustalono na kwotę 169.722,02 zł. W konsekwencji, po odjęciu uzyskanych przez powoda darowizn zaliczonych na poczet zachowku, Sąd zasądził od pozwanego pozostałą kwotę potrzebną do pokrycia zachowku, tj. kwotę 20.670,98 zł.

Sąd pierwszej instancji jako podstawę rozstrzygnięcia wskazał art. 991, art. 993 w zw. z art. 994 § 1 k.c. Ponadto z urzędu Sąd uznał za celowe rozłożenie zasądzonych świadczeń na raty na podstawie art. 320 k.p.c., podnosząc, że pozwany utrzymuje się z renty w kwocie około 1.000 zł, pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z konkubinią, która jest osobą bezrobotną. Pozwany przeszedł zabieg chirurgiczny z uwagi na poważną chorobę. Wobec tego, Sąd Rejonowy rozłożył zasądzone świadczenie na 10 lat, doliczając do rat miesięcznych kwotę odsetek ustawowych za okres od dnia 29 marca 2013 roku do dnia wydania wyroku, (wyrok wraz

z uzasadnieniem: k. 101 – 104).

Powód w apelacji od opisanego wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi zaskarżył go w części, tj. w zakresie punktu 1, co do naliczenia odsetek do dnia wyrokowania, punktu 2 i 4, wnosząc o zmianę poprzez uchylenie punktu 3 wyroku oraz zmianę punktu 1 wyroku poprzez naliczanie odsetek od dnia 29 marca 2013 roku do dnia zapłaty oraz

o obciążenie pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda w całości. Alternatywnie powód wniósł o uchylenie wyroku

i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżący zarzucił w apelacji naruszenie prawa procesowego, tj. art. 320 k.p.c. poprzez rozłożenie kwoty z punktu 1 wyroku na raty, czego konsekwencją było naliczanie biegu odsetek tylko do daty wyrokowania,

w sposób nieuzasadniony okolicznościami sprawy, w szczególności poprzez nieuwzględnienie interesów powoda oraz rozłożenie kwoty w czasie tak długim, że prowadzi to do pokrzywdzenia powoda; art. 233 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie błędnych ustaleń faktycznych polegających na przyjęciu, że sytuacja majątkowa

i zdrowotna pozwanego uzasadniają rozłożenie zasądzonego świadczenia na 120 rat oraz nieobciążanie pozwanego kosztami procesu; art. 102 k.p.c. poprzez uznanie, że w niniejszej sprawie zachodzą wypadki szczególnie uzasadniające nieobciążanie obowiązkiem zwrotu kosztów na rzecz powoda przez pozwanego, (apelacja: k. 109 – 112).

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz oświadczył, że jego konkubina nadal jest osobą bezrobotną, (protokół rozprawy: k. 135).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelację jako zasadną należało uwzględnić w przeważającej części.

Sąd pierwszej instancji przeprowadził prawidłowo postępowanie dowodowe, na podstawie którego dokonał istotnych do rozstrzygnięcia sprawy ustaleń. Ustalenia te Sąd Okręgowy w Łodzi uznaje za prawidłowe i przyjmuje za własne. Należy bowiem przywołać utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym w postępowaniu apelacyjnym nie wymaga się dokonywania ustaleń na podstawie dowodów przeprowadzonych we własnym zakresie oraz ich samodzielnej oceny, jeżeli sąd odwoławczy nie dostrzeże potrzeby ponowienia dowodów dopuszczonych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym oraz podziela ocenę ich wiarygodności wyrażoną przez sąd pierwszej instancji. Wówczas wystarczająca jest aprobata dla stanowiska przedstawionego w orzeczeniu sądu pierwszej instancji (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. I CSK 313/09, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. IV CK 526/04, niepubl.; wyrok SN z dnia 20 maja 2004 r., sygn. II CK 353/03, niepubl.). Sąd Okręgowy w Ł. podziela przedstawiony pogląd.

Jako w pełni zasadny należy ocenić zarzut naruszenia art. 320 k.p.c. Jak stanowi wskazany przepis, w szczególnie uzasadnionych wypadkach

sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie. Rozłożenie zasądzanego świadczenia na raty jest możliwe tylko „w szczególnie uzasadnionych wypadkach”, które zachodzą, jeżeli ze względu na stan majątkowy, rodzinny, zdrowotny spełnienie świadczenia przez pozwanego niezwłoczne lub jednorazowe spełnienie zasądzanego świadczenia przez pozwanego byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione albo narażałoby jego lub jego bliskich na niepowetowane szkody (zob. wyrok SA w Łodzi

z dnia 25 stycznia 2013 roku, I ACA 1080/12, niepubl.). Dla praktyki stosowania art. 320 k.p.c. niezwykle istotne znaczenie ma wskazanie,

iż ochrona, jaką zapewnia pozwanemu dłużnikowi tzw. „moratorium sędziowskie” nie może być stawiana ponad ochronę wierzyciela w procesie cywilnym i wymaga uwzględnienia wszelkich okoliczności sprawy, w tym uzasadnionego interesu podmiotu inicjującego proces. W tej sytuacji zasadne jest pozostawienie przez Sąd orzekający w gestii wierzyciela decyzji, co do umożliwienia pozwanej ratalnego spłacania należnego mu świadczenia

i ewentualnego zawarcia porozumienia dotyczącego spłaty długu po uprawomocnieniu się wyroku. Podkreślenia wymaga to, że rozłożenie zasądzanego świadczenia na raty jest racjonalne, gdy dłużnik wykaże, że będzie dysponować środkami umożliwiającymi wykonanie tak zmodyfikowanego obowiązku w sposób odczuwalny ekonomicznie przez wierzyciela.

W niniejszej sprawie powód zasadnie zarzucił naruszenie art. 320 k.p.c., bowiem Sąd pierwszej instancji rozkładając zasądzone świadczenie na 120 rat miesięcznych, czyli na okres 10 lat ewidentnie naruszył interes wierzyciela. Rozłożenie świadczenia na tak długi okres zdecydowanie niweczy wygraną powoda. Trafnie podniósł skarżący, że otwarcie spadku nastąpiło

w 2010 roku, a zatem od tego czasu pozwany powinien liczyć się

z ewentualnością ciężaru spełnienia na rzecz powoda świadczenia z tytułu zachowku. Pozwany dysponuje majątkiem w postaci przedmiotowego mieszkania i w razie potrzeby może podjąć kroki zmierzające np.: do jego zamiany na mniejszy lokal i w ten sposób pozyskać środki na spłatę powoda. Ze względu na sytuację majątkową i życiową pozwanego, rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty jest nieracjonalne, gdyż nie wykazał, że będzie dysponować środkami umożliwiającymi wykonanie zmodyfikowanego w punkcie 3 wyroku obowiązku w sposób odczuwalny ekonomicznie przez wierzyciela.

W świetle powyżej poczynionych uwag bezprzedmiotowy stał się zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 233 § 2 k.p.c.

Sąd Rejonowy natomiast prawidłowo zastosował art. 102 k.p.c. i nie obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kosztów procesu

w zakresie, w jakim wygrał on postępowanie. W niniejszej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek z uwagi na sytuację majątkową pozwanego. Przepis art. 102 k.p.c. pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu. Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 roku, I ACa 725/13, LEX nr 1409197). Ponadto trzeba mieć na uwadze, iż pozwany będzie musiał podjąć kroki zmierzające do spłaty zasądzonego od niego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, należało uznać na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., że apelacja jako zasadna podlega uwzględnieniu w zakresie zaskarżonego punktu 1 i 2, a w konsekwencji co do punktu 3 wyroku, natomiast podlega oddaleniu w zakresie punktu 4, jako bezzasadna.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy w Łodzi orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., odstępując od obciążenia pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powoda, mając na względzie podniesione wcześniej argumenty.